

HIVATKOZÁSELEMZÉS

Néhány gondolat a hivatkozások vizsgálatához

Viszonylag rövid időtartamon belül jelent meg egy-azon időszéri és fontos élelmiszeripari kérdéssről négy szerzőnek egy-egy cikke, mégpedig

- a *Deutsche Molkerei Zeitung* (NSZK),
- a *Dairy Industries* (Anglia),
- a *Revista de Agroquímica y Tecnología de Alimentos* (Spanyolország)
- a *Journal of Dairy Science* (USA)

folyóiratokban (rendre A, B, C és D jelű cikkek).

Az 1. táblázat közli az egyidejűleg és azonos tárgykörben íródott négy cikkben közölt hivatkozások számát.

A 2. táblázat azokat a cikkeket tünteti fel, amelyekre legalább kétszer hivatkoztak.

Az összesen 116 hivatkozás között olyan meglepően kevés ismétlődik, hogy a hivatkozásokat az idézett cikkek megjelenési éve és helye szempontjából is tovább elemezték. Az A és C cikkek helyi jellegű adatközlésre történt 6 hivatkozása ezekben az elemzésekben nem szerepel.

A hivatkozások évenkénti megoszlását mutató 1. ábrából kitűnik, hogy míg A, B és C meglehetősen új irodalmat idéz, D hivatkozásai 1925-re nyúlnak vissza. Ennek oka, hogy a D cikk szerzője évek óta foglalkozik a cikkében tárgyalt problémával, míg a többi szerző csupán leíró ismertetéseket ad.

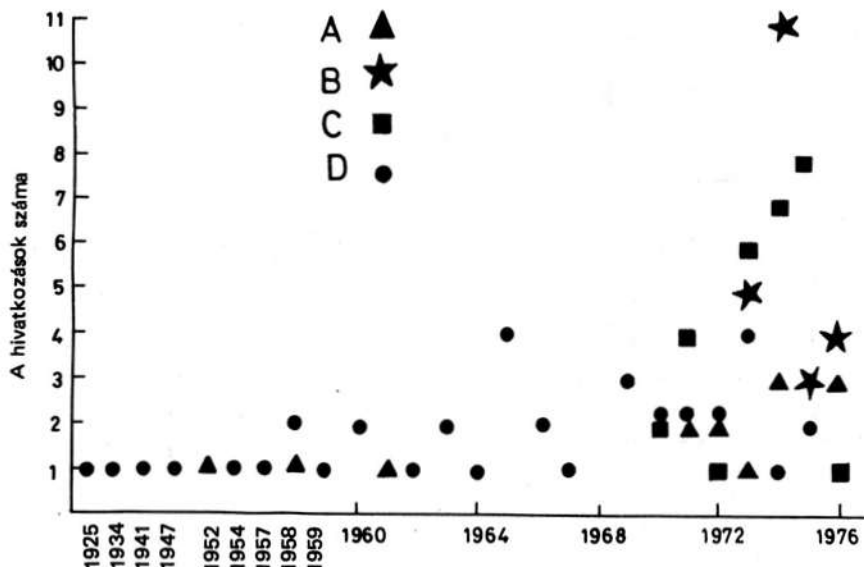
A 3. táblázat az 1. ábrához hasonló eredményt mutat: míg az A, B és C zömmel két ország – az NSZK és az USA – folyóirataiból idéz, az amerikai D főleg amerikai cikkekre hivatkozik. Ez egyébként az amerikai szerzők jól ismert sajátossága.

Fentiek éppen ellenkező eredményt mutatnak, mint ami a hivatkozások általában tapasztalt erős egyezéséből várható lett volna. A 2. táblázatból világosan látható, hogy a közös hivatkozások csak igen gyenge kapcsolatot teremtenek a négy cikk között. Tudva, hogy a négy cikk tárgya azonos, ebből azt az általános következtetést vonhatjuk le, hogy míg a bibliográfia egyezése és a közös hivatkozások a hivatkozó cikkek tárgykörének egyezésé-

1. táblázat

A vizsgált négy cikkben közölt hivatkozások száma

A cikk jele	A cikkben közölt hivatkozások száma	Közös hivatkozások száma
A	$N_A = 23$	$N_A \cap N_B = M_1 = 2$ $N_A \cap N_C = M_2 = 2$ $N_A \cap N_C \cap N_D = M_7 = 1$
B	$N_B = 23$	$N_A \cap N_D = M_3 = 1$ $N_B \cap N_C \cap N_D = M_8 = 1$
C	$N_C = 29$	$N_B \cap N_C = M_4 = 4$ $N_B \cap N_D = M_5 = 2$
D	$N_D = 41$	$N_C \cap N_D = M_6 = 3$
Összesen	116	Összesen 16

1. ábra A hivatkozások megjelenési éve

2. táblázat

A legalább kétszer hivatkozott cikkek

Hivatkozott cikk	Hivatkozó cikk			
	A	B	C	D
Nickerson*. J. Dairy Sci. 1976.	X	X		
Kube. Deutsch. Milchw. 1976	X	X		
Guy. Bakers Digest. 1975	X		X	X
Scholnick. J.A.O.C.S. 1975	X		X	
Goller. Industr. Obst u. Gemuesewert. 1974		X	X	
Goller. Int. Rev. Sugar & Confect. 1974		X	X	X
Goller. Int. Rev. Sugar & Confect. 1974		X	X	
Goller. Int. Rev. Sugar & Confect. 1974		X	X	
Jelen. J. Food. Sci. 1974		X		X
Craig. Bakers Digest. 1971			X	X

* Nickerson szerzője a D cikkeknek, melyre A és B hivatkozik.

3. táblázat

A hivatkozások százalékos földrajzi megoszlása

Ország	A %	B %	C %	D %
NSZK	35	30	24	1
USA	55	43	53	78
Egyéb	10	27	23	21

HIVATKOZÁS ELEMZÉS

A szovjet matematikusok hivatkozási gyakorlata

(A Dokladü AN SZSZSZR Matematika c. folyóirat 1975. évfolyama alapján)

A Dokladü AN SZSZSZR Matematika c. folyóirat 1975. évfolyamában 36 szám látott napvilágot. Bennük 377, meglehetősen egyforma terjedelmű közlemény található. A közlemények 57,5%-a differenciálegyenletekkel, 20,4%-a geometriával és topológiával, 12,5%-a hal-

re utalnak, ez fordítva nem áll, vagyis a tárgykör azonossága nem jelenti minden esetben a hivatkozások egyezését is.

A szakirodalom a Science Citation Index elemzése alapján több olyan tényezőt sorol fel, mely a szerzők hivatkozási szokásait, illetve az irodalomjegyzékükbe felveendő tételek kiválasztását befolyásolja.

A leírt elemzés során kiderült, hogy a vizsgált négy cikkből csak kettő, nevezetesen B és D szerepelt a Science Citation Index-ben forráscikként, A és C nem.

A szakirodalom megállapításából és a fenti tapasztalatokból le kell vonni azt a következtetést, hogy a hivatkozó és hivatkozott cikkek kapcsolatának gyakorlati felhasználásánál (bibliográfiai kutatás, valamely téma nyomán követése, kutatási irányzatok vizsgálata stb.) a forráscikkek bővebb sorára van szükség, hogy több hivatkozás álljon rendelkezésre. Az eredmények mérlegelésénél figyelembe kell venni olyan esetleg meglévő egyezéseket is, melyeket a hivatkozás-számlálás nem mutat ki, mivel az egyes cikkeket nem kapcsolják össze közös hivatkozások.

Bár ellenérvként felvethető, hogy egyetlen példa mindegyre kevés bizonyíték, de talán érdemes lenne ebben az irányban tovább kutatni.

(MÉNDEZ, A.: Some consideration on the retrieval of literature based on citations. = The Information Scientist, 12. köt. 2. sz. 1978. p. 67-71.)

(Dezső Zsigmondné)

mazelmélettel, 6,4%-a numerikus számítási módszerekkel, 2,4%-a algebrával, aritmetikával és számelmélettel, 0,8%-a pedig gazdasági matematikával foglalkozik.

A közlemények 78,2 százalékát egyetlen szerző, 18,8 százalékát két, 3 százalékát pedig három szerző írta. Így a teljes évfolyamban 470 szerző szerepel; egy cikkre átlagosan 1,25 szerző esik.

A szerzők összesen 2526 hivatkozással éltek. E hivatkozások műfaji, illetve származási megoszlását az 1. táblázat mutatja be.

1. táblázat

A hivatkozások megoszlása kiadványfajta és eredet szerint

Folyóiratcikkek			Könyvek			Összes hivatkozás		
Hazai	Külföldi	Együtt	Hazai	Külföldi	Együtt	Hazai	Külföldi	Együtt
1321	674	1995	284	247	531	1605	921	2526
52,3%	26,7%	79%	11,2%	9,8%	21%	63,5%	36,5%	100%